

Sønder Ådal

<p>FAKTA OM FUGL</p>	<p>Sønder Ådal</p>	
		
<p>Danmarks fugle</p>		<p>Fakta Kommuner: Aabenraa, Tønder Areal: 2659 hektar</p>
<p>De vigtigste fuglelokaliteter</p>		
<p>Truede og sjældne ynglefugle</p>		
<p>Om lokaliteten</p>		
<p>Beskrivelse</p>		
<p>Nyheder</p>		
<p>Idefase</p>		

<p>Undersøgelse af fugleliv efter VMPII projekt Optællingsvejledninger Caretakere</p>		<p>Ejerforhold: Privat</p>
<p>Observationer Dellokaliteter Observationer Optællingsresultater og fokusarter</p>		<p>De tre alvorligste trusler:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Dræning - Tilgroning - Vandforurening
<p>Vigtige arter Rørdrum Hvid Stork Rørhøg Hedehøg Engsnarre Sortterne Mosehornugle Rødrygget Tornskade</p>	<p>De tre mest påkrævede forbedringer:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Engretablering - Jagtbegrænsning - Øget græsning/høslæt 	
<p>Links Om Caretakerprojektet Bisamrotte DOF- Sønderjylland Snæbelprojektet Vand- og naturplaner</p>	<p><i>Sønderå mellem Rens og Hov. Åen løber her i sit naturligt slyngede løb med erosionskrænter i brinkerne. Her yngler bl. a. digesvaler.</i></p> <p>Beskrivelse IBA Sønderå er et område, der landskabeligt har en ådal, der gennemstrømmes af Sønderå, som kerne. Dalen er ret markeret og har en bredde på mellem 100 og 200 m. Fuglebeskyttelsesområdet strækker sig fra Eggebæk i øst til Vindtved i vest - et forløb på godt 16 km i luftlinje. Åen slynger sig gennem landskabet på naturlig måde. Den er altså ikke reguleret, ved at man har fjernet de naturlige åslynger. Dette gør at åen rent naturmæssigt set er et unikt område. Ved Eggebæk løber åen ca. 16 m over DNO og falder på strækningen til Vindtved til ca. 4 m over DNO. Herfra løber den i Vindtved kanal over i Grønå systemet for derfra at fortsætte til Vidåen med udløb i Vadehavet.</p> <p>Adgangsforhold Der er meget fine muligheder for at følge med i livet i Sønderå dalen. På langs af dalen følger landevejen åen fra Eggebæk til Rens. Ellers kan man ad mindre veje køre gennem hele å dalen. En cykel er et ganske godt transportmiddel og meget let at bruge i det meget ensartede landskab. Efter 15. juni kan en kanotur på åen være særdeles interessant.</p> <p>Udnyttelse Vandstanden i åen fra Eggebæk til Rens holdes konstant høj, idet der ved St. Jynde vad og Rens for lang tid siden er bygget stemmeværker. Begge steder har der fra gammel tid været anlagt vandmøller, der har haft ret til at udnytte vandet i åen. Ved St. Jynde vad er en gammel mølle ombygget til elproduktion, medens møllen i Rens ikke udnyttes længere, men møllehjulet er intakt i den gamle møllebygning. Ved stemmeværket her i Rens ligger et dambrug, der førhen brugte vand fra åen. Det er nu omlagt</p>	<p>Sidevisninger Denne måned: 236 Sidste måned: 373</p>

til et modeldambrug, der betyder at dambruget ikke længere bruger vand fra åen og at spildvand bliver rensat før det ledes ud i åen. Fra Rens slynger Sønderåen sig i sin ådal. Op med de omgivende sandede lavtliggende landbrugsarealer danner ådalen flere steder smukke lave skrænter. Åen løber i sit snoede løb sindigt ud mod Vidåen, med skiftende vandstand alt efter vandstandssituation i åsystemet nedstrøms. Opstrøms ligger IBA Tinglev Mose og IBA Hostrup Sø mv. Især i vinterperioder med megen nedbør, kan åen svulme så meget, så den går over sine bredder og fylder hele dalen med vand. Fra gammel tid har denne tilstand været med til at bundfælde opløst materiale fra åvandet. Herved blev de naturlige fugtige enge omkring åen gødet til en god græsning i forårs og sommerperioden samtidig med at åens indhold af fosfat og nitrat blev reduceret. Flere steder langs åen ligger gamle fundamentter til åvandingssystemer, der i sommerperioder har været brugt til at foretage en form for kunstvanding af engene omkring åen. De vidner om åens og de lave enges betydning for landbruget før i tiden. Til IBA Sønderå hører også naturligt nok området lidt længere mod nord. Området ligger omkring Gammelå næsten parallelt med Sønderå. Engene ligger også lavt og de fleste steder henligger de som lavtliggende fugtige enge, der kun kan udnyttes til græsning.

Sønder Ådal

Der ryddes grøfter med direkte udløb i Sønderå.

Idefase

Idefase vedrørende vand- og naturplaner 2007: Område nr. 101 Sønder Ådal

Dansk Ornitologisk Forening lokalafdeling Sønderjylland har med stor interesse læst høringsmateriale og basisanalysen. Foreningen lægger stor vægt på, at den kommende naturplan for området bliver en effektiv køreplan for den eller de myndigheder, der i årene fremover skal sikre, at fuglene og naturen i området bevares og forbedres i overensstemmelse med de internationale og nationale forpligtelser der gælder for området. Dette arbejde er naturligvis betinget af et godt samarbejde med lodsejere og interesseorganisationer, og dette arbejde deltager DOF gerne i.

STATUS

I basisanalyserne er sammenstillet et omfattende materiale fra navnlig amterne, og heri findes et godt grundlag for det videre arbejde.

Vi er enige i at de tiltag, der er iværksat i Sønderådal i den østlige del fra St. Jyndeved til Egge-bæk, har medført en væsentlig ændring af naturtilstanden. Ophør af grødeskæring og tilstopning af dræn og grøfter har medført mange våde enge i dette område. Denne naturgenopretning er sandsynligvis årsagen til at Rørhøg igen indvandret som ynglefugl i området ved møllesøen i St. Jyndeved.

Anderledes ser det ud i de vestlige delområder af fuglebeskyttelsesområdet omkring Gammelå og Sønderåen fra Rens til Vindvedkanalen. I de sidste år er der sket en opløjning og tilsåning af gamle engdrag. Muligvis forårsaget af ændrede tilskudsordninger til udnyttelse af arealer i omdrift.

For at ændre hydrologien i disse terrænmæssigt meget jævne, flade og lavtliggende arealer er der mange steder sket en opgravning af grøfter i markskel, med deraf følgende sænkning af den generelle vandstand både i vinter og sommerperioden. Denne tendens til ændring af områdets driftsform i de tørre meget fugtige engdrag er især iagttaget vest for Lydersholm. Ændring af driftsform - fra nærmest vedvarende græsenge til marker med kornafgrøder i omdrift - vil kunne ændre forholdene for bl. a. Sønderåens fysiske og kemiske tilstand, idet den vil modtage større mængde udvasket næringsalte og okker. Ligeledes vil der kunne ske tilstrømning partikler af sand og jord til åen. Den ændrede driftsform vil sandsynligvis også påvirke vandkvaliteten negativt nedstrøms i Vidå systemet og ud i Vadehavet, der som bekendt alle er beskyttede naturområder.

Endelig vil vilkårene for områdets udpegningsarter ændres til ugunst fordi vigtige mulige yngle- og fourageringsterritorier, her tænkes især på forekomster af Hedehøg, Rørdrum, Hedehøg, Mosehorn-ugle og Hvid stork, vil forringes betydeligt.

Men DOF skal venligst gøre opmærksom på, at der, specielt hvad fuglene angår, savnes oplysninger om følgende væsentlige og værdifulde forekomster i områder:

Med hensyn til registrering af ynglefund af arter, der indgår i udpegningsgrundlaget, vil vi nævne at Rørhøg er konstateret ynglende i området ved Store Jyndeved med sikkerhed i 2007, hvor redebyg-

ningsadfærd er observeret, og med stor sandsynlighed også i 2006, hvor fuglearten er iagttaget i yngleperioden. Med hensyn til potentielle levesteder så er der flere meldinger om fugle i 2006 og 2007 af Hedehøg i DOF-basen. Fuglene ses ofte i den vestlige del af Sønder Ådal i engområderne langs Sønderå og Gammelå. Området må anses for at rumme mindst et muligt ynglepar, muligvis kan redestedet ligge på den tyske side af grænsen. Sønder Ådal er dog under alle omstændigheder et meget vigtigt fourageringsområde for arten. Arten kan flyve op til 15 km fra redestedet på fourageringstogter.

Der savnes tiltag indenfor området, der tilstræber forbedrede livsvilkår for udpegningsarterne Rør-drum, Sortterne og Mosehornugle. Vi savner en undersøgelse og udredning af årsagerne til arternes tilbagegang indenfor området, og om muligt tiltag til forbedring af forholdene for disse arters fort-satte tilstedeværelse i fuglebeskyttelsesområdet.

Det er vigtigt for DOF at understrege, at selv om arterne på udpegningsgrundlaget er særligt vigtigt at forvalte optimalt i området, så er Danmark, dvs. myndigheder, ejere og borgere, tillige forpligtet til at tage forsvarligt vare på andre naturbeskyttelsesmæssige interesser og værdier i området. Hvis dette skal lykkes, så er det af overordentlig stor betydning, at alle disse interesser nævnes i basisanalysen. Hvis ikke det fremgår af naturplanen for området, at der i området findes væsentlige fore-komster af fx rødlistede arter eller tilsvarende værdier, så er der meget stor risiko for, at disse interesser tilsidesættes af myndigheder og ejere i den videre proces.

TRUSLER

Som supplement til de trusler, der er nævnt i basisanalysen, skal DOF navnlig fremhæve følgende væsentlige trusler imod de arter og de naturtyper, som der skal tages særlig vare på i området:

Der kan nævnes følgende trusler mod naturens udvikling i området:

1. Oppløjning af lavtliggende ferske enge i den vestlige del af fuglebeskyttelsesområdet.
2. Øget dræning ved opgravning og uddybning af gamle grøfter.
3. Sejlads ad åen fra St. Jyndeved til Tønder med kano i sommerperioden 15. juni til 15. nov.
4. Tilførsel af luftbåren kvælstof.
5. Dyrkning af arealer næsten ud til kanten af åen.

TILTAG

I basisanalysen vil vi meget gerne pege på nogle forslag til tiltag, som for alvor kan forbedre leve-vilkårene for de relevante arter og levesteder i området. Her skal DOF navnlig pege på følgende forslag:

- 1 Sikre at oprensning af grøfter og kanaler samt dræning sker uden at udtørre engdragene.
2. Mindske dyreholdet i oplandet til området.
3. Hæve vandstande i engene i området langs Sønderå og Gammelå især i området omkring Lyders-holm, hvor der er mange lavtliggende

engdrag. Evt. at genetablere gamle åvandingssystemer med høje vintervandstande omkring Gammelå, disse gamle bevandingssystemer har også betydelige kulturgeografisk interesser.

4. Regulere færdslen på Sønderåen.

5. Sikre at vandstanden ikke sænkes i Sønderåsystemet i forbindelse med Snæbelprojektet, hvor der er planlagt at etablere omløb ved opstemningen ved St. Jyndevad og Rens.

6. Etablere bredere dyrkningsfrie bræmmer langs åen, hvor man mange steder har arealer i omdrift nærmest ud til åbrinken.

Sønder Ådal

Undersøgelse af fugleliv efter VMPII projekt

Sønderå, Sønderjyllands Amt

VMPII projektet ved Sønderåen blev gennemført i 2002. Formålet med projektet er at genetablere flere våde enge i området, hvilket er gjort ved dels at stoppe vandløbsvedligeholdelsen i åen, så vandets hastighed i åen nedsættes, samt ved at afbryde grøfter og dræn i området. På denne måde opnår man, at vandet oversvømmer engene ved stor vandføring, og at vandet ikke så hurtigt løber tilbage i åen når vandføringen senere falder igen.

Det er med 254 ha det største gennemførte VMPII projekt til dato, og er derudover det hidtil eneste, der er beliggende indenfor et EF-fuglebeskyttelsesområde (nr. 63, Sønder Ådal). EF-fuglebeskyttelsesområdet er udpeget som yngleområde for flg. arter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivets Bilag 1: Rørdrum, Rørhøg, Hedehøg, Sortterner og Mosehornugle (Skov-og Naturstyrelsen 2005).

Ynglefugleforekomsterne er kortlagt henholdsvis i 1999 og i 2003.

Sommeren 2003, året efter naturgenopretningsprojektet blev gennemført, var antallet af optalte ynglefugle markant forøget i forhold til 1999, fra 1 til 691 par. Det meste af fremgangen skyldtes arter tilknyttet fugtige enge og rørsumpe (tabel 5.3). Flere arter af andefugle og vandhøns gik frem i antal, men størst fremgang sås blandt tre småfuglearter, kæranger, rørsanger og rørspurv. Hvorvidt dette alene kan tilskrives naturgenopretningen er svært at bedømme, særligt fordi de to sangere trækker til troperne for at overvinde, og er kendt for at udvise store bestandsfluktuationer fra år til år. Særligt bemærkelsesværdige arter er de rødlistede arter krikand og engsnarre (også Bilag 1 art) samt Bilag 1 arter rørhøg, der dog alle forekom med småbestande (1-2 par). To af arterne tilbage og én gik frem fra 1999 til 2003, udsving der dog ikke kan betragtes som andet end tilfældigheder. Det optalte område dækker det meste af fuglebeskyttelsesområde nr. 63, og det noteres, at kun én af de fem art udpegningsgrundlaget for dette blev registreret.

Tabel herunder:

Oversigt over bestande af ynglefugle ved Sønderåen før og efter etableringen af VMPII området.

X ved Bilag 1 angiver at arten er omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivets bilag 1.

Rødliste angivet hvis arten er rødlistet som NT = Næsten Truet eller VU = Sårbar. Detaljerede oplysninger om ynglefugletællingerne findes i Grøn (1999, 2003b).

* angiver at arten er tilknyttet sø, rørsump eller våde enge, habitater der særligt fremmes ved etableringen af VMPII områderne.

Fugleart Før1999 Efter2003 Bilag 1 Rødliste

Lille lappedykker * 2 3
Knopsvane * 1 1
Grågås * 1 4
Gråand * 17 22
Atlingand * 2 1
Krikand * 1 2 NT
Troidand * 1 1
Rørhøg * 3 2 X
Musvåge 1 1
Engsnarre * 2 1 X VU
Agerhøne 3 2
Fasan 3 3
Vagtel 1
Vandrikse * 3 6
Grønbenet rørhøne * 7 12
Blishøne * 12 16
Vibe * 5 6
Rødben * 1
Dobbeltbekkasin * 26 24
Turteldue 3 2
Ringdue 12 10
Gøg * 4 5
Slørugle 1
Stor flagspætte 1
Sanglærke ca. 15 5
Bysvale 1
Landsvale 2 6
Digesvale 7 6
Engpiber * 17 20
Skovpiber 1 2
Gul vipstjert * 2 2
Hvid vipstjert 1 2
Bjergvipstjert * 1 1
Gærdesmutte 9 11
Jernspurv 2 3
Rødhals 1 1
Nattergal * 5 11
Bynkefugl 7 8
Rødstjert 1 1
Misteldrossel 1 2
Sangdrossel 1 2
Solsort ca. 25 ca. 20
Græshoppesanger * 9 14
Savisanger * 1
Kærsanger * ca. 50 ca. 70
Rørsanger * ca. 30 ca. 65
Sivsanger * 3 2
Havesanger 1 3
Gærdesanger 1 2
Tornsanger ca. 30 ca. 35
Munk 2 4
Løvsanger ca. 15 ca. 30

	<p>Gransanger 1 2 Gulbug 1 3 Blåmejse 1 1 Musvit 2 3 Sortmejse 1 Rødrygget tornskade * 1 X Stær 2 Husskade 1 Korttået træløber 1 - Bogfinke 10 12 Gråkrage 1 Stillits 1 Gråsirken 2 Grønirisk 1 1 Tornirisk 2 2 Bomlærke 1 1 Gulspurv 12 10 Rørspurv * ca. 150 ca. 190 Totale antal 531 691</p> <p>Undersøgelsen er offentliggjort i:</p> <p>Grøn, P.N. 2003a. Vegetationsundersøgelser i Sønderå-dalen 2002. Bio/consult. 65 sider.</p> <p>Grøn, P.N. 2003b. Ynglefugle i Sønderå-dalen 2003. Rapport fra Bio/consult til Sønderjyllands Amt. 28 sider.</p>	